

DOI: 10.33766/2786-9156.104.228-240

УДК: 347.42:346.548(477+4-6ЄС)

Утехін І. Б., кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри фундаментальних юридичних дисциплін приватного вищого навчального закладу «Буковинський університет» (м. Чернівці, Україна)

e-mail: utehin.igor2017@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3937-4523>

ВИКОНАННЯ СПОЖИВЧОГО ДОГОВОРУ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ: ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

У статті вперше досліджено загальні положення поняття «виконання за споживчим договором» за законодавством України та ЄС. Визначено, що договір є складним (охоплює різні типи договорів), тому і виконання також буде диференційованим. За суттю виконання споживчого договору тотожне виконанню взагалі. За змістом є відмінним від інших договорів, оскільки споживач є вразливим. Ґрунтується на принципах виконання договору та на презумпції «захисту вразливої сторони». Доведено, що належне виконання споживчого договору засноване, по-перше, на договорі, який має не порушувати права споживача. Дія звичайв ділового обороту неможлива. Коло сторін є обмеженим. Обґрунтовано, що вразливість споживача при виконанні споживчого договору компенсується наділенням його певними правами, яких немає в комерційних договорах. Основні обов'язки в підприємця. Споживач має знати права та їх здійснювати. Запропоновано диференціювати виконання за споживчим договором за п'ятьма ознаками. Доведено, що виконання інформаційних обов'язків є передумовою для його укладання та виконання. Виказано позицію про необхідність внесення змін та доповнень у чинний Закон України «Про захист прав споживачів» для розширення прав споживачів на належну якість робіт та послуг. Встановлено, що в країнах ЄС поняття виконання за споживчим договором, що, по суті, збігається з українським. Там визнають принцип «god faith» (доброї совісті), за винятком Британії, де він діє опосередковано. У ЄС дбають про споживача, коли він є особливо вразливим. Його інформування – головний обов'язок комерсанта. У ЄС застосовують позитивний досвід окремих країн-членів у регульованні відносин зі споживачами. Аналіз законодавства ЄС доводить, що у відносинах зі споживачами існують свої «червоні лінії», порушення яких не припустимо. Надалі слід дослідити питання «елементів виконання» за споживчим договором.

Ключові слова: споживчий договір, виконання, принципи виконання, класифікація виконання, права споживача.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток відносин за участю споживачів-фізичних осіб в Україні та світі вимагає змін у законодавчому полі. Принципи, закладені у Концепції державної політики у сфері захисту прав споживачів на період до 2020 року [1], знайшли свою реалізацію в новому Законі України «Про захист прав споживачів» [2]. Поширення порушень прав споживачів, розгалуженість нормативних актів, відсутність достатньої кількості досліджень ви-

кликає потребу в удосконаленні правового регулювання у сфері споживачів. Зокрема, питання виконання за споживчим договором з урахуванням досвіду країн ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідники основну увагу приділяють окремим питанням у сфері відносин зі споживачами, зокрема: І. М. Станкова у сфері туристичних послуг [3], І. І. Банасевич – споживчому договору [4], Г. Б. Яновицька – захисту прав споживачів [5]. Виконання споживчого договору залишено без розгляду.

У країнах Європейського Союзу, як зазначили Девід Фелан та Лаура О'Фаррел, суттєве реформування чинного законодавства ЄС про захист прав споживачів відбулось після набуття чинності Закону про права споживачів 2021 р. [6]. Тому вказаний досвід є важливим і доречним для належного правового регулювання в цій сфері для України.

Формулювання цілей. Відсутність дослідження питання виконання за споживчим договором в Україні та ЄС викликає потребу його провести і встановити суть, поняття, ознаки, принципи виконання, провести класифікацію виконання, визначити відмінності від комерційного договору. Зазначене і складає мету цієї статті.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, будь який цивільно-правовий договір укладається для його виконання й досягнення мети. Це є проявом відомого принципу «*pacta sunt servanda*» та закріплено в ст. 629 ЦК України «Обов'язковість договору» (надалі – ЦК). Однак, споживчий договір містить елемент «вразливості споживача». Питання про те, як він впливає на виконання за цим правом, є актуальним. Слід дослідити, чи дотримується презумпція «захисту споживача» при виконанні договору. Отже, почнемо аналіз загальних положень виконання за споживчим договором.

Раніше нами було вказано про те, що позитивне регулювання виконання договірних зобов'язань має такі рівні: (1) типологічний, яким визначено загальні правила про виконання договорів певного типу, та (2) спеціальний – щодо окремих видів договорів та навіть підвидів, зокрема роздрібною купівлі-продажу. Такий підхід не випадковий, а спричинений турботою про слабку сторону в договорі, якою є споживач [7, с. 91].

Що ж слід розуміти під виконанням споживчого договору? Виконання за споживчим договором – це сукупність дій, які вчиняють, з одного боку, підприємці, а з другого – споживачі, як здійснення прав та виконання обов'язків. Основні дії з надання товару, виконання роботи та надання послуги виконує підприємець. Він є професіоналом на певному ринку товарів, робіт і послуг та займається відповідною діяльністю, тому підприємець посідає вигідніше місце в цих відносинах, ніж пересічний споживач – фізична особа. Споживач, як суб'єкт виконання, має більше прав, відповідно, підприємець – обов'язки, які кореспондуються такими правами. Це необхідно для реалізації його прав як вразливої сторони цивільно-правових відносин. Зокрема, у Законі України «Про захист прав споживачів» (у чинній редакції ст. 4) визначено вісім прав споживача [8]. Якщо

взяти не споживчі договори, а комерційні, то контрагенти-підприємці є рівними (ст. 1 ЦК), тому додаткових прав узагалі їм не потрібно.

Відповідно до вказаного, впливає, що виконання за споживчим договором, по суті, таке саме, як і за будь-яким цивільно-правовим договором. Відбувається вчинення дій із передачі товару, виконання роботи та надання послуги з боку підприємця. З боку споживача – оплата переданого, виконаного, наданого чи замовленого. Формально все виглядає як товарно-грошовий обмін.

Однак, через те що існує елемент «вразливості споживача», акцент робиться на захисті його прав на законодавчому рівні (імперативно). Компенсація нерівності споживача – за рахунок надання додаткових прав, що відсутнє в інших цивільно-правових відносинах. Через це підприємець має додаткові обов'язки, які визначено в нормативних актах. У ст. 4 Закону України «Про захист прав споживачів» у редакції 2005 року є права, які діють і під час виконання споживчого договору: 1) захист своїх прав державою – це означає право звернутися до державного органу захисту; 2) право на належну якість продукції та обслуговування; 3) право на безпеку продукції; 4) право на необхідну, достовірну та своєчасну інформацію про продукцію, її кількість, якість, асортимент, а також про її виробника (виконавця, продавця) [8]. Дотримання цих прав є обов'язком підприємця й дозволяє досягнути мети за споживчим договором – задовольнити майнові та немайнові потреби споживача. Усе вказане складає другий бік відносин за споживчим договором.

На підтвердження цього в новому Законі України «Про захист прав споживачів» першим принципом здійснення захисту прав споживачів є пріоритетність прав та інтересів споживачів перед будь-якими іншими інтересами й цілями суб'єктів господарювання (ст. 3) [2]. Тому можна стверджувати, за споживчим договором, унаслідок його комплексності (складності) і за суттю (споживання товарів, робіт та послуг), спрямуванням виступає задоволення різноманітних некомерційних потреб споживачів-фізичних осіб. На відміну від підприємця, споживач виступає лише споживачем. Він є залежним від підприємця, тому держава й усуває цю нерівність на законодавчому рівні.

Вищевикладене дозволяє констатувати, що за споживчим договором існує подвійне спрямування – (1) це передача товару, виконання роботи, надання послуги (традиційне); та (2) задоволення різноманітних потреб споживача, на відміну від комерційного договору, де є лише одне спрямування. Отже, у споживчому договорі має місце подвійне спрямування, що зумовлено суттю цього правочину – задоволення особистих чи майнових потреб споживача-фізичної особи.

Окрім цього, споживчий договір має й соціальне спрямування. Завдяки споживанню товарів, робіт та послуг, кожен із нас може жити й працювати в суспільстві, навіть у цей складний для країни час.

Вважаємо також, що назва договору «споживчий» віддзеркалює його суть і вказує на те, як він має виконуватися. Поняття «споживання» відрізняється від комерційної діяльності. Остання спрямована на отримання прибутку.

Виникає запитання про те, чи відмінне виконання за комерційним договором від виконання за споживчим договором. Вважаємо, що відмінність є. Справа

втім, що законодавець диференціював виконання за цими договорами. Якби цього не було, вистачило б § 1 «Загальних положень про договір купівлі-продажу» Гл. 54 ЦК. Однак, для роздрібноі купівлі-продажу є окремі положення § 2 Гл. 54 ЦК. Це доказ розмежування виконання для купівлі-продажу за участю споживача. Також особливості виконання за споживчим договором передбачено в Законі України «Про захист прав споживачів», ст.ст. 1-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17 [8].

Слід зазначити про певний недолік положень чинного Закону України «Про захист прав споживачів», зокрема ст. 4 «Права і обов'язки споживачів». Вона має звужений зміст. Ідеться лише про права споживачів при придбанні продукції, яких є вісім. Про права споживача при замовленні робіт та послуг положень немає. Є ст. 10 «Права споживача у разі порушення умов договору про виконання робіт (надання послуг)». А до порушення договору які права в споживача?

За своїм обсягом вказана стаття має дванадцять частин. Переконані, доцільно окремо мати положення про права споживачів при замовленні робіт та послуг. Зміст ст. 10 можна скоротити й перенести частини, які не належать до відповідальності в окрему статтю 5 з назвою «Права та обов'язки споживачів при замовленні робіт та послуг». Наприклад, слід перенести частини 8, 11, 12, які мають відношення до виконання договору, у нову статтю 5.

Необхідно окремо вказати й щодо ст. 15 Закону України «Про захист прав споживачів». Вона передбачає право споживача на інформацію про продукцію. З приводу робіт та послуг не зазначено. Для виправлення цього слід (1) передбачити окрему статтю про право споживача на інформацію щодо робіт та послуг (ст. 16) та (2) доповнити ч. 1 ст. 21 Закону України «Про захист прав споживачів» пунктом «при замовленні роботи, послуги споживачу не було надано необхідну інформацію про відповідну роботу, послугу».

У Законі України «Про захист прав споживачів» від 10 червня 2023 року вказаний недолік усунули, окремо визначили права споживача при придбанні товару (ст. 5, ст. 6), про права споживача в разі придбання товару з недоліком (ст. 7) та про права споживача в разі придбання непридатного чи небезпечного харчового продукту (ст. 8). У ст. 9 перелічено права споживача в разі порушення умов договору про виконання робіт (надання послуг) [2].

Як видно, відмінність у виконанні між комерційним договором та споживчим полягає в тому, що за другим у підприємця існують обов'язки інформаційного характеру для споживача. За комерційним договором подібного немає, оскільки всі умови вказуються в його змісті. У новому Законі України «Про захист прав споживачів» у ст. 13 «Право споживача на інформацію про продукцію» налічується десять частин. На жаль, немає аналогічних положень про роботи та послуги [2]. Однак, цей недолік частково вирішено в окремих законах України, «Про житлово-комунальні послуги» п. 2 ч. 1 ст. 7 [9], ст. 105 Закону України «Про електронні комунікації» [10].

У цьому сенсі цікавим є досвід країн ЄС. Зокрема, у Модельних правилах європейського приватного права (DCFR) є розділ 1 «Інформаційні обов'язки щодо споживача», який включає три статті – II-3:102 «Особливі обов'язки підприємця, який торгує зі споживачем», II-3:103 «Обов'язок надати інформацію при укладанні договору зі споживачем, який знаходиться у вразливому становищі», II-3:109 «Засоби правового захисту на випадок порушення обов'язку надати інформацію» [11]. Слід зауважити, що положення про інформаційні обов'язки щодо споживача містяться в Кодексі європейського договірної права (European contract code) (ст.ст 188-192)[12], а також у національному законодавстві країн (Німецьке цивільне уложення § 312с «Інформування споживача за договором дистанційних продажів») [13]. Подібний підхід можна було б запозичити і в Україні.

Усе зазначене дозволяє сказати, що виконання інформаційних обов'язків підприємцем є передумовою: а) укладання споживчого договору; б) виконання споживчого договору. Слід звернути увагу, що порушення інформаційних обов'язків може вплинути на виконання споживчого договору. Наприклад, такий випадок передбачено в ч. 3 ст.700 ЦК, коли споживач-покупець має право в розумний строк відмовитися від договору роздрібною купівлі-продажу, вимагати повернення сплаченого за товар, відшкодування збитків, а також моральної шкоди.

Споживчий договір укладається як в усній, так і в письмовій формі, у тому числі електронній. При усному правочині момент укладання та виконання збігаються (ч. 1 ст. 206 ЦК). При письмовому – момент укладання й виконання розмежовуються. Це вказує на те, що в усному правочині існує разове виконання. Наприклад, споживач у магазині купує продукти харчування чи інші товари. Укладання письмового договору передбачає й тривале виконання. Наприклад, підписання споживачем типового договору з надання послуг водопостачання – забезпечення потреб споживача у воді в квартирі чи будинку протягом певного строку. Отже, виконання за споживчим договором може бути: а) разовим; і б) тривалим.

Погоджуємося з позицією І. І. Банасевич про те, що сфера дії Закону України «Про захист прав споживачів» не обмежується тільки продажем товарів, виконанням робіт і наданням послуг. Є договори, які не належать до перелічених, однак також є споживчими (договір прокату, кредитний договір, договір страхування, договори у сфері фінансування будівництва житла тощо) [14, с. 30].

Існують випадки, коли вказаний закон не поширюється на цивільні відносини. Наприклад, сторона договору не є споживачем. У договорі доручення немає споживача, а є довіритель (ст. 1000 ЦК). У безоплатних медичних послугах – пацієнт, тому регулюється законом України «Основи законодавства про охорону здоров'я» [15].

Як відомо, підприємництво – це ризикова діяльність фізичних та юридичних осіб. Споживання в розумінні задоволення потреб споживачів-фізичних осіб не є ризиковим апріорі. Виняток – сфера послуг, де, за словами професора

Н. Федорченко: «Послугодавець не гарантує досягнення передбачуваного результату [16, с. 56], тому при виконанні комерційного договору ризик завжди є, а при виконанні споживчого – відносно. Існують державні гарантії захисту прав споживачів для виключення будь-яких ризиків. Діють державні стандарти для послуг освітніх (ст. 10 Закону України «Про вищу освіту») [17], ліцензування туристичної діяльності (ст. 17 Закону України «Про туризм») [18] та послуг з перевезення пасажирів (п. 24 ст. 7 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності») [19] тощо. Цим мінімізуються ризики для споживача. Держава надає право надавати вказані послуги лише за наявності ліцензії, якщо діяльність підприємця відповідає встановленому державному стандарту. По-іншому, коло виконавців споживчого договору є обмеженим.

Виникають також питання про те, на чому засноване виконання споживчого договору та чи відмінне воно від засад виконання за комерційним договором. Як відомо, існують принципи чи засади виконання договору в цивільному праві – належне виконання (ст. 526 ЦК), справедливість, добросовісність, розумність (ст. 3 ЦК). Професор Т. В. Боднар принципи виконання договірних зобов'язань класифікувала на три види: а) загально цивілістичні (галузеві); б) принципи зобов'язального права (підгалузеві); в) спеціальні (інституційні) [20, с. 57-58].

Унаслідок споживчого характеру відносин, до принципів виконання можна додати й дію принципу «захисту вразливої сторони – споживача». При всьому важливим є те, що він має діяти одночасно з рештою вказаних принципів. Це є винятком і зумовлено турботою про захист прав споживачів.

Зупинимось на питанні дії спеціальних принципів – належного виконання. Узагалі, належне виконання полягає в дотриманні: умов договору, вимог закону, звичаїв ділового обороту (ст. 526 ЦК). За споживчим договором існує відмінність, мають дотримуватися умов договору, які не суперечать інтересам споживача, вимогам закону.

Споживчий договір не може бути виконаним відповідно до звичаїв ділового обороту. Сфера споживання – не підприємництво. Можна вважати їх антиподами. Належне виконання споживчого договору – це виконання, перш за все, згідно з вимогами договору, який не суперечить інтересам споживача та закону. Приклад обмеження принципу «свободи договору» – ст. 627 ЦК. При виконанні комерційного договору «спрацьовує» положення ст. 526 ЦК; пріоритет має договір.

У практиці для споживача можуть виникати питання. Наприклад, як визначається виконання за договором приєднання – договором комплексного банківського обслуговування фізичних осіб АТ «Державний ощадний банк України» у редакції від 7 липня 2023 року? Договір налічує 216 сторінок, має 24 розділи, 7 додатків і ще умови реструктуризації простроченої кредиторської заборгованості. Цей правочин містить 213 термінів. Договір є змішаним і містить елементи 5 договорів (п. 3.2): 1) банківського рахунку; 2) банківського вкладу (депозиту); 3) кредитного договору; 4) договору застави; 5) договору надання платіжних послуг [21]. Виконання за цим договором є складним. Воно охоплює ті послуги, які замовив клієнт – фізична особа. З боку банку все зручно, але споживачу

слід мати певну юридичну кваліфікацію. Потрібно розуміти, що він буде мати від укладеного договору і що він мусить робити сам для виконання. На практиці працівник банку пояснює споживачу про послугу, яку він обирає. Тому вимоги мають ставитись до кваліфікації фахівців. У разі неналежного інформування споживач має право визнати правочин недійсним, якщо його було обмануто, він не зрозумів предмет договору (ст.ст. 229, 230 ЦК).

Частина 3 ст. 1054 ЦК наголошує, особливості регулювання відносин із надання споживчого кредиту встановлені законом. З 2017 року в Україні діє Закон «Про споживче кредитування» [22]. У цьому акті й визначено, як має виконуватися цей договір. Як відомо, подібний закон діє також і в ЄС.

Заслуговує на увагу також справа № 755/10646/21 від 15 лютого 2021 року, яку розглянув Дніпровський районний суд міста Києва [23]. Суд відмовив у позові споживачу до банку про визнання кредитного договору недійсним. Підставою цього було належне виконання договору ТОВ «Фінансова компанією Н.А.Груп», надання кредиту громадянину через зарахування його на картку з дотриманням його прав як споживача. Споживач не повернув кредит, який отримав. Через це суд задовольнив зустрічний позов відповідача до позивача і зобов'язав повернути заборгованість. Іншими словами, належне виконання за кредитним договором, укладеного зі споживачем з боку банку, означає дотримання умов як самого договору, так і Закону України «Про споживче кредитування».

У зв'язку з розглянутим, виникає питання про те, як вирішена проблема про виконання за споживчим договором в інших країнах, зокрема в ЄС. У країнах континентального права, до яких належить й Україна, виконання договору розглядається як реалізація зобов'язання через здійснення сторонами дій, унаслідок чого воно припиняється [24, с. 88].

У країнах загального права (Common Law) існує своя специфіка. Так професор Е. Бурроуз вважає, що основна відмінність між контрактом та правопорушенням полягає в тому, що закон контракту пов'язаний з обіцянками, які є зобов'язальними, а закон правопорушення – із правопорушеннями, окрім зобов'язальних [25, с. 3-5]. Другу, субсидіарну, відмінність він убачає в тому, що контракт, звичайно, пов'язаний з обов'язками надавати користь, і правопорушення, звичайно, з обов'язками, щоби не завдавати шкоди [25, с. 9]. На наш погляд, незважаючи на відмінності між континентальною та загальною ситемами права, спільним є те, що через вчинення дій на користь контрагента здійснюється виконання цивільно-правового договору, у тому числі й споживчого. Як слушно зазначив Р. Циммерманн: «Подібно як людині притаманно померти, договір призначений для припинення» [26, с. 748]. Зрозуміло, що мова йде про припинення через належне виконання.

Звернемо увагу на такий аспект. Як вказав О. Ландо, у Німеччині зобов'язання виконується за принципом доброї совісті (good-faith) (§ 242 НЦУ). В Англії не визнають такого принципу [27, с. 12-13]. До речі, в Україні цей принцип закріплено в ст. 3 ЦК: справедливість, добросовісність та розумність. У ч. 3 ст. 509

ЦК указано: «Зобов'язання має ґрунтуватися на засадах добросовісності, розумності та справедливості».

Слід зазначити, що певні розбіжності в правових системах було подолано. За словами знаного вченого Оле Ландо: «Принципи європейського контрактного права є компромісом між країнами цивільного права та країнами загального права» [27, с. 7].

У юридичній літературі зазначено, що Закон ФРН про загальні умови ведення бізнесу 1976 року в Розділі 9 ввів загальне положення, яке встановлювало правило, що положення стандартних договорів є недійсними, якщо вони порушують принцип добросовісності. Він став джерелом запозичення для багатьох інших європейських країн [27, с. 14]. Це був спосіб для уніфікації змісту стандартних договорів, які укладаються зі споживачами.

На наше переконання, цінним є метод вирішення правового регулювання умов стандартних договорів – положення стандартних договорів є недійсними в разі порушення принципу добросовісності. Також для споживчих договорів передбачено положення, які є автоматично недійсними («чорний список»), та ті, які суди можуть розглядати («сірий список») [27, с. 14]. Іншими словами, принцип «добросовісності» є одним із головних.

Указаний метод було застосовано в Законі ЄС «Про права споживачів» 2021 року. Однією з реформ є «чорний список» стандартних договірних умов, який буде несправедливо нав'язувати споживачам у майбутньому [6].

Вище ми зазначили вже про інформаційні обов'язки підприємців щодо споживачів. Далі слід звернути увагу, що в ЄС споживач має право на односторонню відмову від споживчого договору, якщо правочини укладають поза торговельних приміщень та дистанційно. Окремі положення про це є в Кодексі Європейського договірної права (ст. 9 [12] та в НЦУ §§ 312, 312а, 312d) [13]. У ст. 159 Кодексу Європейського договірної права передбачені наслідки неповідомлення споживача комерсантом про право відмовитись від договору [12]. У цьому сенсі доречним є аналіз положень Модельних правил європейського приватного права (DCFR), зокрема ст. II-5:201 «Договори, які укладаються поза місцем виробничої діяльності підприємця». Вони мають широкий зміст, оскільки поширюються на всі договори, які укладає споживач: «(1) Споживач вправі відмовитись від договору, в силу якого підприємець передає споживачеві речі, інше майно чи надає послуги, враховуючи фінансові послуги, чи забезпечує особисту безпеку споживача, якщо оферта чи акцепт споживача були зроблені поза місцем виробничої діяльності підприємця» [11]. Далі наведено вісім винятків, до яких належать аукціон, страхування, будівництво тощо.

Указана стаття налічує двадцять пунктів, у яких диференційовано застосування права споживача на відмову від договору. Не вдаючись у деталі, головним є те, що існує приклад належного правового регулювання одного права споживача – на відмову від договору, у разі якщо він укладається поза місцем знаходження підприємця. Подібне ще раз доводить прагматичний підхід у регулюванні приватних відносин у ЄС. Таку ситуацію можна вважати логічною й та-

кою, що сприяє захисту прав споживача при виконанні договору. Іншими словами, там, де споживачу більше пропонують та наближаються до його особистого простору (житло), у нього є спосіб захисту – відмова від договору. Як відомо, одностороння відмова від зобов'язання є винятком із загального правила (ст. 525 ЦК, ст. 651 ЦК).

За новим Законом України «Про захист прав споживачів» у редакції 2023 року вказане питання вирішено по-іншому: споживач буде обмежений у праві на відмову договору, укладеного поза торговельним приміщенням, офісу чи дистанційно. Такий висновок випливає з положень ст. 21 Закону : у ч. 1 цієї статті таке право має споживач, який *купує товар* (курсив – У. І.) [2]. Отже, при замовленні робіт та послуг у споживача такого права немає. Тому слід запозичити положення Модельних правил європейського приватного права (DCFR) при вирішенні цього питання.

Висновки. Згідно з проведеним дослідженням, ми дійшли висновку. Суть виконання за споживчим договором в Україні та ЄС така сама, як і за будь-яким іншим суміжним цивільно-правовим договором. «Принцип добросовісності» чи «good faith» діє під час виконання споживчого договору в Україні та ЄС. Вразливість споживача надає йому на рівні закону переваги під час виконання споживчого договору – він має більше прав. Основні обов'язки під час виконання покладено на підприємця. Виконання за споживчим договором диференційоване в залежності від типу, виду чи підвиду договору. У споживчому договорі принцип «*pacta sunt servanda*» (обов'язковості договору) діє не однаково для підприємця і споживача, що є винятком. Необхідно внести зміни до чинного Закону України «Про захист прав споживачів» для розширення прав споживача на належну якість робіт і послуг. У новому Законі України «Про захист прав споживачів» (у редакції 2023 р.) слід розширити права споживача на одностороннє розірвання договору, якщо він укладений поза торговельним приміщенням та дистанційно. Надалі доцільно дослідити питання належного виконання за споживчим договором та визначити, яким чином формується їх зміст з урахуванням захисту прав споживача.

Використані джерела:

1. Концепція державної політики у сфері захисту прав споживачів на період до 2020 року: схвалена розпорядженням КМУ від 29.03.2017 р. № 217-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/217-2017-%D1%80#Text>. (дата звернення: 04.11.2023)
2. Про захист прав споживачів : Закон України від 10.06.2023 р. № 3153-IX, не набрав чинності. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3153-20#Text>. (дата звернення: 04.11.2023)
3. Станкова І. М. Захист прав споживачів у сфері надання туристичних послуг. *Часопис цивілістики*. 2017. Вип. 23. С. 53-57.
4. Банасевич І. І. Споживчий договір: поняття та ознаки. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 5. Т. 1. С. 76-80.
5. Яновицька Г. Б. Цивільно-правові засоби захисту прав споживачів в Україні : дис. ...д-ра юрид. наук : 12.00.03. Львів, 2021. 439 с.

6. David Phelan, Laura O'Farrell. Scheme of the Consumer Rights Bill. 2021 URL : <https://hayes-solicitors.ie/News/Scheme-of-the-Consumer-Rights-Bill-2021>. (дата звернення: 04.11.2023)

7. Утехін І. Б. Виконання договорів з передачі майна у власність: монографія. Чернівці, 2015. 272 с.

8. Про захист прав споживачів : Закон України від 19.11.2022 р. № 1023-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>. (дата звернення: 04.11.2023)

9. Про житлово-комунальні послуги : Закон України від 9.07.2023 р. № 2189. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2189-19#Text>. (дата звернення: 04.11.2023)

10. Про електронні комунікації : Закон України від 29.07.2023 р. № 1089-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text>. (дата звернення: 04.11.2023)

11. Christian von Bar, Eric Clive, Paul Varul *The notion and the purposes of DCFR / Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of reference (DCFR), Full Edition. Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group) / Ed. by Christian von Bar and Eric Clive. Vol. I - VI. Munich, 2009. 649 p.*

12. Code Européen des Contrats – European contract code. [Електронний ресурс] URL : <https://www.trans-lex.org/450100>. (дата звернення: 04.11.2023)

13. Bürgerliches Gesetzbuch - German Civil Code. URL : <https://www.trans-lex.org/600100>. (дата звернення: 04.11.2023)

14. Банасевич І. І. Особливості предмета споживчого договору. *Часопис цивільної науки*. 2018. Вип. 31. С. 28-31.

15. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 01.10.2023 р. № 2801-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>. (дата звернення: 04.11.2023)

16. Федорченко Н. Договірні зобов'язання з надання послуг у вітчизняному праві: розвиток та перспективи. *Право України*. 2019. № 2. С. 44-59.

17. Про вищу освіту : Закон України від 28.05.2023 р. № 1556-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>. (дата звернення: 04.11.2023)

18. Про туризм: Закон України від 1.04.2023р. №324/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 04.11.23)

19. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 14.10.2023 р. № 222-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>. (дата звернення: 04.11.23)

20. Боднар Т. В. Виконання договірних зобов'язань у цивільному праві: монографія. Київ, 2005. 272 с.

21. Договір комплексного банківського обслуговування фізичних осіб: затверджено постановою правління АТ «Ощадбанк» від 05 серпня 2015 р. № 694. URL : https://www.oshadbank.ua/uploads/1/63216210_dkbo_cinnij_z_01_05_2022_1.pdf. (дата звернення: 04.11.2023)

22. Про споживче кредитування : Закон України від 06.05.2023 р. № 1734-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text>. (дата звернення: 04.11.2023)

23. Рішення Дніпровського районного суду міста Києва у справі № 755/10646/21 від 15 лютого 2022 року. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105006967>. (дата звернення: 04.11.2023)

24. Утехін І. Б. Загальні положення про виконання договору в країнах континентального права : Німеччина та Франція. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка*. 2011. Вип. 1. С. 81-88.

25. Burrows A. *Understanding the Law of Obligations: Essays on Contract, Tort and Restitution*, Oxford, 1998. 223 p.

26. Zimmermann R. *The Law of obligations. Roman foundations of the civilian tradition*. Deventer; Boston, 1992. 1241 p.

27. Lando O. Salient features of European contract law. The private law systems in the EU: Discrimination on grounds of nationality and the need for a European civil code. *European Parliament, Luxembourg*. 2000. P. 3-16.

References:

1. Kontseptsiia derzhavnoi polityky u sferi zakhystu prav spozhyvachiv na period od 2020 roku: skhvalena rozporiadzhenniam KМУ vid 29.03.2017 r. № 217-r. (2017) N. p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/217-2017-%D1%80#Text>. [in Ukrainian].

2. Pro zakhyst prav spozhyvachiv : Zakon Ukrainy vid 10.06.2023 r. № 3153-IKh, ne nabrav chynnosti. (2023). N. p URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3153-20#Text>. [in Ukrainian].

3. Stankova, I. M. (2017) Zakhyst prav spozhyvachiv u sferi turystychnykh posluh. *Chasopys tsyvilistyky – Journal of Civil Studie*, issue 23, 53-57. [in Ukrainian]

4. Banasevych, I. I. (2018) Spozhyvchyi dohovir: poniattia ta oznaky. *Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava – Scientific bulletin of public and private law*, issue 5, vol. 1, 76-80. [in Ukrainian].

5. Yanovytska, H. B. (2021) Tsyvilno-pravovi zasoby zakhystu prav spozhyvachiv v Ukraini. *Doctor`s thesis*. Lviv. [in Ukrainian].

6. David Phelan, Laura O'Farrell Scheme of the Consumer Rights Bill (2021) . URL : <https://hayes-solicitors.ie/News/Scheme-of-the-Consumer-Rights-Bill-2021>. [in English].

7. Utiekhin, I. B. (2015) Vykonannia dohovoriv z peredachi maina u vlasnist. Mono hrafiia. Chernivtsi. [in Ukrainian]

8. Pro zakhyst prav spozhyvachiv : Zakon Ukrainy vid 19.11.2022 r. № 1023-KhII. (2022). N. p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>. [in Ukrainian].

9. Pro zhytlovo-komunalni posluhy : Zakon Ukrainy vid 9.07.2023 r. № 2189. (2023) N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2189-19#Text>. [in Ukrainian].

10. Pro elektronni komunikatsii : Zakon Ukrainy vid 29.07.2023 r. № 1089-IX. (2023). N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text>. [in Ukrainian].

11. Christian, von Bar, Eric, Clive, Paul, Varul (2009) The notion and the purposes of DCFR. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of reference (DCFR)*. Full Edition. Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group) / Ed. by Christian von Bar and Eric Clive. Vol. I - VI. Munich. [in English].

12. Code Européen des Contrats – European contract code. URL : <https://www.trans-lex.org/450100>. [en Français]

13. Bürgerliches Gesetzbuch - German Civil Code. URL : <https://www.trans-lex.org/600100>. [auf Deutsch].

14. Banasevych, I. I. (2018) Osoblyvosti predmeta spozhyvchoho dohovoru. *Chasopys tsyvilistyky – Journal of Civil Studies*, issue 31, 28-31. [in Ukrainian]

15. Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia : Zakon Ukrainy vid 1.10.2023 r. № 2801-KhII. (2023). N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> [in Ukrainian].

16. Fedorchenko, N. (2019) Dohovirni zoboviazання z nadання posluh u vitchyzni anomu pravi: rozvytok ta perspektyvy. *Pravo Ukrainy – Law of Ukraine*, 2, 44-59. [in Ukrainian]

17. Pro vyshchu osvitu : Zakon Ukrainy vid 28.05.2023 r. № 1556-VII. (2023) N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>. [in Ukrainian].

18. Pro turyzm : Zakon Ukrainy vid 1.04.2023 r. № 324/95-VR. (2023) N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>. [in Ukrainian].

19. Pro litsenzuvannya vydiv hospodarskoi diialnosti : Zakon Ukrainy vid 14.10.2023 r. № 222-VIII. (2023) N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>. [in Ukrainian].

20. Bodnar, T. V. (2005) Vykonannya dohovirnykh zoboviazan u tsyvilnomu pravi: Monohrafiia. Kyiv. [in Ukrainian].

21. Dohovir kompleksnoho bankivskoho obsluhovuvannya fizychnykh osib: zatver dzhen postanovoiu pravlinnia AT «Oshchadbank» vid 05 serpnia 2015 r. № 694. (2015) N. p. URL : https://www.oshadbank.ua/uploads/1/63216210_dkbo_cinnij_z_01_05_2022_1.pdf. [in Ukrainian].

22. Pro spozhyvche kredytuvannya : Zakon Ukrainy vid 06.05.2023 r. № 1734-VIII. (2023). N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text>. [in Ukrainian]

23. Rishennia Dniprovskoho raionnoho sudu mista Kyieva u spravi № 755/10646/21 vid 15 liutoho 2022 roku. (2022) N. p. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105006967>. [in Ukrainian].

24. Utiokhin, I. B. (2011) Zahalni polozhennia pro vykonannya dohovoru v krainakh kontynentalnoho prava : Nimechchyna ta Frantsiia. *Visnyk Luhanskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav im. E.O. Didorenka – Bulletin of Luhansk State University of Internal Affairs named after. E.O. Didorenko, issue 1, 81-88*. [in Ukrainian]

25. Burrows, A. (1998) Understanding the Law of Obligations: Essays on Contract, Tort and Restitution, Oxford. [in English].

26. Zimmermann, R. (1992) The Law of obligations. Roman foundations of the civilian tradition. Deventer; Boston. [in English].

27. Lando, O. (2000) Salient features of European contract law. The private law systems in the EU: Discrimination on grounds of nationality and the need for a European civil code, 3-16. European Parliament, Luxembourg. [in English].

Стаття надійшла до редакції 05.11.2023

Utekhin I., Candidate of Law, Associate Professor, Private Higher Education
Institution Bukovynian University (Chernivtsi, Ukraine)

EXECUTION OF A CONSUMER AGREEMENT IN UKRAINE AND THE EUROPEAN UNION: GENERAL PROVISIONS

The article examines for the first time the general provisions of the concept of "performance under a consumer contract" under the legislation of Ukraine and the EU. It was determined that the contract is complex (covers different types of contracts), so the

implementation will also be differentiated. In essence, the performance of a consumer contract is identical to performance in general. The content is different from other contracts, because the consumer is vulnerable. It is based on the principles of contract performance and the presumption of "protection of the vulnerable party". It is proved that the proper execution of the consumer contract is based, first of all, on the contract, which must not violate the rights of the consumer. It is substantiated that the vulnerability of the consumer during the execution of the consumer contract is compensated by granting him certain rights. The main duties of an entrepreneur. It is proposed to differentiate performance under the consumer contract according to five features. It has been proven that the fulfillment of information obligations is a prerequisite for its conclusion and implementation. The position on the need to make changes and additions to the current Law of Ukraine "On the Protection of Consumer Rights" is expressed. It has been established that in EU countries the concept of performance under a consumer contract essentially coincides with the Ukrainian one. The principle of "good faith" is recognized there, with the exception of Britain, where it acts indirectly. In the EU, the consumer is taken care of when he is particularly vulnerable. Informing him is the main duty of a merchant. The EU applies the positive experience of individual member states in regulating relations with consumers. The analysis of EU legislation proves that there are "red lines" in relations with consumers, the violation of which is unacceptable. In the future, the issue of "elements of performance" under the consumer contract should be investigated.

Keywords: consumer contract, execution, principles of execution, classification of execution, consumer rights.